

Gemeente van onze Heer Jezus Messias

1 'Zalig de treurenden, want zij zullen vertroost worden.' Die troostrijke woorden staan vandaag centraal in deze dienst, waarin we degenen willen gedenken die ons in het afgelopen jaar ontvallen zijn of om het te zeggen met woorden ontleend aan deze zaligspreking van Jezus: om wie wij treuren, omdat ze niet meer onder ons zijn.

Er kan om veel getreurd worden - in het leven kunnen we op verschillende manieren verdriet oplopen - maar vandaag concentreren wij ons op het treuren om die dierbare die in het afgelopen jaar overleden is. Voor een ieder die vandaag speciaal voor deze gedachtenisdienst gekomen is, is dat verschillend: voor de een is die geliefde: haar man, voor de ander zijn vrouw, voor weer een ander is dat haar moeder of zijn vader, zijn vriendin, of dat gemeentelid met wie je zo'n goed band had. En: een ieder heeft haar/zijn eigen verdriet. Er is geen verdriet gelijk aan dat van de ander, afhankelijk onder meer van de relatie die je met iemand had.

2. 'Zalig de treurenden.' Want treuren/rouwen, dat is niet iets dat uit één moment bestaat, het is een proces dat lang kan duren. Het duurt een jaar, zo krijgen de rouwendenden te horen; je kan het ook in boekjes over het rouwproces lezen. Wie het moeten ondergaan, weten beter. Zij weten dat het op een bepaald manier nooit overgaat. Logisch, als je van iemand gehouden hebt. Dan blijf je zo iemand missen, en dan blijft er in zekere zin ook altijd rouw, ook al zal die rouw, dat verdriet een andere vorm hebben dan in de periode dat het allemaal net gebeurd is. Het is het verrichten van zware arbeid, rouwen, zo wordt wel gezegd, en dat zullen velen van u herkennen.

3. 'Zalig die treuren.' Jezus gebruikt maar één werkwoord, maar wie rouwen, wie treuren weten dat het niet bij één werkwoord blijft, dat er allerlei andere werkwoorden bij horen. Zoals *vragen*. Heel verschillende: Waarom moest dit gebeuren? Heb ik voldoende voor de ander gedaan? Maar ook het werkwoord *twijfelen* hoort daarbij, niet in het minst aan God. En *wanhopen*, met dat gevoel dat je totaal geen zicht meer hebt hoe je nog verder kan. Alle zin, alle plezier is uit het leven verdwenen. En iedereen zal nog weer andere werkwoorden noemen die daarbij horen.

Eén werkwoord noemde ik nog niet. Het werkwoord, dat er direct bij hoort: *huilen/wenen*. In het bijbelse verhaal komen ze dan ook een groot aantal keren bij elkaar, is er sprake van: *rouwen én wenen*. Dat laatste is iets dat onmiddellijk met het rouwen verbonden is.

Veel mensen doen er alles aan om dat niet te uiten waar anderen bij zijn. Anderen kunnen niet huilen en voelen zich daar op hun beurt schuldig over. Ze zijn erin geblokkeerd, totdat het opeens komt. Volkomen onverwacht.

Vaak weten mensen er niet meer om te gaan. Je moet al snel sterk zijn. 'Niet huilen', dat is het devies. En dan verbazen we ons erover dat mensen er op een gegeven moment niet meer uitkomen. En niemand die zich afvraagt of dat misschien komt, omdat we niet echt ruimte geven aan mensen om te treuren en om dat ook te laten zien.

4. Wat me deze dagen, bezig zijnde met de preek, weer opviel, is dat het in de kerk - en niet alleen daar - al snel het werkwoord 'troosten' tevoorschijn komt. In diverse (pastorale) bladen kwam ik verhalen tegen over 'troosten', maar geen enkele over treuren, over rouwen/rouw bedrijven. Ik proef daar toch de tendens in, die mensen die rouwen zullen herkennen: dat rouwen niet echt mag. Het moet allemaal snel over zijn. Je komt ze heus tegen: mensen die vinden dat het verdriet dat iemand heeft, na een maand of drie wel over mag zijn. Veel mensen zijn daarom bang om hun rouw te uiten naar anderen toe, omdat anderen al snel vinden dat de betrokkene hangen in het verdriet blijft hangen. Door zoiets te zeggen kan je iemand ongelooflijk veel pijn doen. Daarom durven veel mensen amper over hun verdriet te praten, bang om daarin gekwetst te worden.

5. Waarom vragen mensen toch zo gauw of we er al overheen zijn? Er zijn wonden die met geen duizend troostende woorden en diepe gedachten geheeld kunnen worden. 'Wees niet tevreden', zei de starrets - in de Gebroeders Karamazov van Dostojewski - tegen een moeder die hevig treurt om het verlies van haar zoon, 'troost uzelf niet, maar heb verdriet en ween. Weet alleen dat Hij uw tranen ziet.' Ook in diverse bijbelse verhalen treffen we ze aan: mensen die weigeren zich te laten troosten, Jakob met in zijn handen de mantel vol bloed van zijn doodgewaande zoon, Rachel vanwege haar vermoorde kinderen, Job en Asaf om het bittere raadsel van het leed. Ze wezen voorbarige troost af, wetend van het verdriet dat alleen kan worden weggenomen, als alles nieuw wordt. In dat visioen van die oude man aan het strand, de apostel en ziener

Johannes, dat visoen, waarin hij door Jesaja werd geïnspireerd: Hij, de Here God, zal alle tranen van de ogen afwissen.

6. Kijk gemeente, toen de Messias op de berg stond, heeft hij het leven van mensen niet geïdealiseerd. Het was ook geen stralend gezelschap. En dat is het ook nu niet. Maar hoe komen we toch aan het die idiote gedachte dat zijn volgelingen altijd stralende mensen (moeten) zijn. Treurenden staan daar voor hem. Wat hij wil laten horen, is dat het daar wat hem betreft niet bij blijft. Die treurenden wordt wel een toekomst beloofd. Goed om te horen, dunkt me, juist daarom, omdat als je rouwt, zo vaak het gevoel hebt dat er maar geen einde aan komt, dat het nooit ophoudt, dat die pijn maar blijft.

Goed om te horen. Want dat weten mensen die rouwen ook: hoe fijn, hoe goed is, als er mensen in je omgeving zijn, die je in die situatie echt kunnen troosten. Want iemand troosten is bepaald niet eenvoudig. We spreken over 'goedkope troost' en we kennen 'valse troost'. Wat dat laat zien, is hoe moeilijk troosten is. Nee, troosten betekent niet: een einde kunnen maken aan je verdriet. Wat troost dan wel is? Het wil zoveel zeggen als dat je temidden van het verdriet iets van waarachtige geborgenheid en liefde ervaart.

Geen opmerkingen als van: 'Je kan me altijd bellen.' Hoe vaak blijkt het niet, als dat gebeurt, dat iemand niet thuis geeft. Met al onze goede bedoelingen zeggen we nogal eens dingen die we later niet nakomen. Je doet het heel snel. Dan zeg je: 'Ik kom gauw weer langs.' Maar je komt je belofte niet na, waardoor die ander toch het gevoel krijgt dat zijn/haar lot jou toch niet echt raakt. Het zijn zaken, waar we ons allemaal schuldig aan maken, predikanten niet uitgezonderd.

7. Waar troost begint? Die begint bij het je laten raken door het verdriet van de ander. Wij willen al snel iemand uit de put halen. En we denken dat dat troosten is. We kunnen iets leren van de vrienden van Job, die helemaal aan het begin, als ze gehoord hebben wat Job allemaal is overkomen, eindeloos bij hem gaan zitten. Geraakt als ze zijn door het verdriet van Job. Nee, je hoeft niet altijd wat te zeggen, zoals wij vaak denken. Het kan heel troostend zijn om gewoon maar aanwezig te zijn.

Troosten is met die ander verbonden willen zijn, aandacht hebben voor de ander, laten zien dat je er bent voor de ander. En bovenal: luisteren naar die ander. Geef hem/haar de gelegenheid om zijn/haar verhaal te vertellen.

Tallose manieren zijn het die troostrijk kunnen zijn. Een arm om iemands schouders, het maken van een wandeling in de duinen/over het strand. Even voor iemand wat doen, wanneer je ziet dat het die ander niet lukt. Het zijn vaak hele kleine dingen, die in zo'n situatie van grote betekenis zijn. Die troostend werken? Ja, die troosten werkend.

Het brengt me bij de bijbelse betekenis van het Griekse werkwoord (*parakaleô*) dat hier gebruikt wordt. Het werkwoord wil zoveel tot uitdrukking brengen als 'tot het hart spreken'. Wie verdriet heeft, kan sterk naar troost verlangen. Maar dan moet het wel troost zijn, dat het hart van die ander ook raakt.

8. 'Zalig de treurenden, want zij zullen vertroost worden.' Die belofte wordt gedaan. Aan die belofte mogen we ons dan ook vasthouden. Een belofte, waarvan we niet expliciet horen wie dat doet, wie degene is die troost. Dat weet alleen de goede verstaander, maar die weet ook dat God altijd middellijk werkt, door mensen heen. Door mensen heen die het hart van de ander die treurt weten te raken, zodanig dat die ander weer in zijn leven verder kan.

In de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Amen.

*Gedachteniszondag, 31 oktober 2010
Bethelkerk, Den Haag-Loosduinen
ds. Nico Riemersma*